

femnes *soldaderes*) (Alart anota «femmes publiques», RLR VII, 55), però en l'*InvLC* «femmes soudoyées, publiques?» equiparant-hi «aliciu joculari vel jocularici sive *soldatariae*», doc. de 1234; semblant a una Constitució de Pau i Treva de Jaume I, a. 1234: «stauimus quod nos nec aliquis --- demus aliquid alicui joculari vel jocularici sive *solidatariae* sive militi salvatge» (Milà, O. C. VI, 175n.). *Soldejar* 'llogar (homes armats)': «féu posar taula per *soldegar* mariners e hòmens d'armes, e *soldejà* bé 18000 ballesters», Desclot, § 131.

Soldar v. tr. havia significat el mateix, d'on el substantiu *soldat*, que tot seguit passa a significar els 'combatents tots d'un exèrcit', ll. *miles*: «paga als *soldaats* de cavall e de peu --- als quals és degut lur *sou*» a. 1382, *InvLC*; Busa-N.: «*soldat*: mercenarius, stipendiatus». En OPou tenim ja l'estat de coses modern: «*soldat*: miles; s. pràctic: veles, -itis; s. bisoño: tyro, -onis; *soldats* de refresc: milites praesidiarii; fer *soldats*: scribere milites» (*ThPu.*, 175). «Si un cavaller és naturalment del rey de Fransa e és *soldat* del rey d'Angleterra ---» en el *Tractat d'Astr.* de Lull (MColom).

S'havia parlat d'un *soldau* equivalent i sinònim de *soldat*, com a estranya variant fonètica; i d'aquí vingué que Morel-Fatio i Saroihandy en la monografia dedicada a la llengua catalana en el *Grundriss* de Gröber admeteren que -ATU podia donar -au en català, cosa absolutament inadmissible; mentre que d'altres suggerien que es tractaria d'un castellanisme vulgar a l'aragonesa *soldau* = *solda(d)o*; tampoc això no era veritat. Crec que el supòsit només es fundava en uns passatges de Muntaner, de l'ed. Bofarull, on no seria un equivalent de 'miles', sinó potser un adjectiu ('soldat') a sou; el que tinc a mà és: «llexà lo noble En Falip de Saluça, entró ab 3000 hòmens d'a cavayll de nostra gent *soldaus*, e axí mateix d'a peu, romangueren a sou del Sr. Rey, e foren entró a mil», § 279; si de cas això s'hauria d'interpretar no com a provinent de -ATU sinó de -ALIS (*soldal* > *soldau*, amb una dissimilació com *Valldaneu*, *Torrelameu*, *Palou* < *Palol*); una altra possibilitat és que sigui forma presa del genovès durant les guerres de Sardenya, com explico en *DECH* v, 326b15ss.; però en realitat és molt dubtós que aqueix *soldau* hagi existit mai, car l'ed. Casac. en lloc d'això porta *soldaders* (VIII, 33.26).

Soldato en el sentit modern passa per haver estat creat en italià, i haver passat al fr. *soldat*, i a totes les altres llengües europees: «que manlevat a l'it. pel francès en el S. XVI, en una ràpida marxa victoriosa ha conquistat tot Europa», Jaberg (*Fs. Jud* 1943, 317n.); «el fr. *soldat* ja apareix en la 2.^a meitat del S. XV», Bartsch («Wortschatz des öffentlichen Lebens im Frankreich Ludwigs XI» 1937; *ASNSL* CLXXIV, 135); en it. es troba des del S. XIV; en castellà encara evita usar-lo Boscà, c. 1530, en la seva versió de Castiglione, traduint l'it. *soldato* per «hombre de guerra», «guerrero» etc., si bé ja empra alguna vegada *soldado*: en fi en cast. esdevé normal, i sovint amb matís laudatori, des de c. 1600 (*Quixot*, Covarr.), veg. *DECH*

v, 325a20-32. Quant a l'ús vulgar actual, notem que en lloc del cat. or. *suldát* a Mall. la gent sense lletra pronunciat *saldát* (Sóller, 1953; a quasi tots els pobles, *BDLC* IV, 236). *Soldadesca* [*DTo.* 1647; 1684, Ps-Boades, *DAG.*; -*datesca*, Lacav.] calcat de l'it. *soldatesca* id. [1614], substantivació de l'adj. *soldatesco* [S. XIV] 'propi de soldats, militar' (*soldadesc*, Lab., rar); *soldadim*, *soldadum*.

El fr. ant. *soldeier* (més tard *soudoyer*), sinònim del nostre *soldader* i de formació paral·lela, va ser manllevat per l'angl. *soldier* (Jaberg, *Fs. Jud* 1943, 316, n. 2), pron. *sóʷgær* o (avui) *sóʷlgæ*. De l'anglès el mot va passar al cat. *sorge* (*sórʒə*) 'soldat sense graduació', 'militar' (despectiu = fr. *soudard*), *mal sorge* 'murri, mal subjecte' (en el mateix sentit també es diu *un mal soldat*), que no és mot d'argot ni dialectal de Cerdanya, sinó pertanyent al llenguatge familiar de per tot, encara que Givanel (*BDC* VII, 60) i Volart (*BDC* II, 57) el registren com a tal, respectivament.

No consta fins a Pitarrà (1870): «—Agafeu aquestes donas / —diu ell an als seus soldats / --- / y aquells *sorges*, que l'obehian / com los xicots an el mestre / ---» (*El Profeta*, *Gatades* II, 276); «no estareu tan ben servits si cayeu *sorjes!*», Pons Mass. (*Colla d. C.* IX, 121: 'si us toca servir a l'exèrcit, pel sorteig'); «En Joan i dos presos més, de la quadra d'artilleria, escortats per quatre *sorges* i un caporal, eixiren de la Plaça d'Armes per anar a poar l'aigua ---», «ens van portar dos llits de *sorge* com els que ja teníem», «sense pinta ni mirall ni un mal barber de *sorges*», Coromines (*JnApòstol* v, 81; *Presons Im.* VI, II, O. C., 864a15, 857a27); també MrnVayreda, *Puny.*, 71; i la noble increpació de Gassol al Miles Gloriosissimus (1950), insigne traïdor a tothom, assassí de milers i milers, i a l'últim, del seu propi gendre: «*Sorge*, que ens véns a escopir al front, blasfema / --- / aquella mà que tu ja creies *sema* / ---» (V. la cita a *SEM*).

D'altra banda el mot va passar així mateix al port. pop. *sorge* i al cast. familiar regional *sorche* 'soldat ras o sense graduació, així com al basc dial. *sorjes* 'desvergonyit'.¹ Es comprèn que el manlleu de l'anglès es produí en una de les guerres en què hi hagué intervenció anglesa a Espanya, amb els acostumats excessos de la soldadesca: més probablement la de Successió que la dels dos Peres (batallons del Príncep Negre) o les napoleòniques.

Soldar, del ll. *SOLIDARE* 'consolidar, endurir', que ja és 'soldar' a la baixa època (St. Avitus, c. l'a. 1500, *Bull. D. R.* II, 126): en la forma moderna ja S. XIV, parlant de la mítica espasa trencada dels cavallers de la *Questa del Graal* (Reixac, 196.5), «*soldar* no's poch» (196.8), «se *soldaren* les pe<s>ses» (196.13). Des d'abans apareix ja en el Ross., però allà vocalitzant-se la *l* en *ʷ* hi ha diferenciació *o* > *ə*: «tot hom qui obra alcuna obra e aur --- jur --- que no --- ni vendrà ni vendre farà anaps, copes ni calis que sien *saudats* ab estayn», Ordonament dels argenters de Perpinyà, a. 1296 (*RLR* v, 94); «St. Domènec li fés lo ventre senes dolor e --- enaprés li *seudà* lo ventre e-l guarí perfeitament», *VidesR* (164v2, n. 14-15, i